

sydöstra hörn att utläggas till gata, så att Stallgatan får samma bredd i hela sin utsträckning.

Det torde nu vara svårt att afgöra, hvilken af tomterna som först blifvit bebyggd. Ännu 1652 voro de obebyggda, men på 1658 års karta (Bååth, karta 23) äro byggnader antydda såväl på den Wrängska som på den Rosenflychtska tomten. Det Rosenflychtska huset låg då något längre in på tomten churu parallellt med det nuvarande huset, men på den Wrängska tomten låg byggnaden liksom nu i gatulinjen på samma plats som det nuvarande husets sydvästra del. Det upptog på 1674 års karta (i Kammararkivet) ej hela tomtgränsen åt Blasieholmstorg utan endast ungefär två tredjedelar däraf. Åt Stallgatan synes husets nordöstra del ej haft samma utsträckning som nu.¹

Den sammanslagning af de båda tomterna, som förut omnämnts, gjorde ingen ändring i byggnadernas utseende förrän flera år senare.

Åke Wräng, som endast helt kort innehade sin donations-tomt, torde ej helt och hållet låtit uppföra det stenhus, hvaraf murarna delvis kvarstå, och hvars präktiga, hvälfda förstuga ännu pryder bottenväningen. Det är troligt att huset fullbordats och förfinats af friherre Gustaf Horn, ty de rester, som ännu återstå, tyda mera på ett högadligt 1600-talshus än på en obetydlig amiralitetsfiskals mera modesta bostad. Någon uppgift rörande tiden äger man ej, men sannolikt torde man kunna bestämma den till omkring 1658—1660.

Det Rosenflychtska huset daterade sig från tiden kort före 1658. Det hade, såvidt man kan sluta af äldre afbildningar, spetsiga gafflar, men var mycket oansenligare än det Hornska huset. Det kvarstod ännu inne på gården till utrikesministerhotellet, när tomtstyckningen ägde rum i och för ordnande af plats för Musikaliska akademien. Det nedrefs samtidigt, och

¹ På kartan af 1658 syns utmed Stallgatan en flygel; måhända har den afbrunnit före 1674 (?).

*Rosenflychtska huset
helt utbrändt omkring
år 1674. Den 2/9 1674
90000 8 1/2 1/2
1691*

ännu 1894 kunde man å brandmuren till n:r 10 Blasieholmstorg skönja märken efter dess nordvästra gafvel, som synes varit spetsig.

Det Hornska huset kvarstod i det hela oförändradt till 1746, då det af änkegreffinnan von Fersen, född Wachtmeister, tillbyggdes åt nordvästra sidan, hvarigenom fasaden åt Blasieholmstorg kom att upptaga de båda sammanslagna tomternas hela bredd. Ritningarna till den Fersenska ombyggnaden finnas ännu i behåll i stadens Byggnadsnämnds arkiv, hvartill hänvisas. Af dessa ritningar framgår, att huset under de nu gångna mer än 150 åren undergått endast helt obetydliga förändringar. År 1753 lät grefve Karl von Fersen uppföra stall och vagnshus på gården.

Den del af den sammanslagna tomten, som låg åt Nybroviken, var ännu långt fram på 1800-talet ordnad till torkplan för k. hofvets räkning. Där stodo dessutom några mindre ekonomihus samt ett magasin, när Musikaliska akademiens hus uppfördes åren 1876—77 efter ritningar af J. F. Åbom.¹

* * *

Såsom sig bör, kan utrikesministerns somptuösa bostad, hvad inbyggarna beträffar, uthärda täflan med såväl Frimurarehuset som det Fersenska huset. Att Horn med sin familj bebodde det af honom uppförda huset är mer än troligt. Likaså torde Soop och hans hustru någon tid varit bosatta där, men sedan de pantsatt huset till grefve Gustaf Bonde, är antagligt, att denne inflyttade där. Sedan grefve Gyllenstierna genom sin hustru blifvit ägare på slutet af 1600-talet, bodde han här sannolikt till sin död. Änkegreffinnan dog här 1735. Dottern, greffinnan

¹ Att Musikaliska akademien fått ett så föga tilltalande utseende torde till stor del vara beroende därpå, att arkitekten ej lär ha haft fullt fria händer utan måst samarbeta med personer, som mera tänkt på det praktiska än på det sköna. Det lättsinne, hvarmed man vid byggnader i hufvudstaden, såväl offentliga, exempelvis riksdagshuset, som enskilda, behandlar heraldiken, har fått en särdeles karakteristisk belysning af den osmakliga *prydnad*, som kröner hufvudingången till Musikaliska akademiens hus.

von Fersen, bodde äfvenledes i detta hus; hon afled 1748, men ehuru hon förut länge bodde här, afflyttade hon redan vid pass 1746, med anledning af under hennes tid påbörjade reparationer och tillbyggnader, samt installerade sig sannolikt i något af de båda andra Fersenska husen på Blasieholmen.

Danske ministern Wind hyrde det nyreparerade huset omedelbart sedan det blifvit färdigt, och när han i maj 1753¹ afreste,² inflyttade franske ambassadören markis d'Havrincour, som förut bott i Wredeska huset vid Drottninggatan, där de franska ambassadörerna sedan 1730-talet residerat. Han hade nu blifvit uppsagd och sökte efter annan bostad, då detta efter den tidens fordringar nyreparerade hus genom Winds afresa stod ledigt.

Havrincour hade alltsedan 1749^{11/6} i egenskap af ambassadör vistats vid det svenska hofvet och hade vetat, att där förskaffa sig en betydande ställning och utöfvade genom sin frikostighet stort inflytande inom de politiska partierna. Han förde stort hus³ och många af de lysande fester han och hans markisinna under deras vistelse i Stockholm anställde omtalas i tidningar och memoarer från denna tid. År 1750^{10/11} gåfvo de en stor bal med aftonmåltid; den då ännu ej fullt fem år gamle kronprinsen (Gustaf III) öppnade enligt cermonielet balen med ambassadrisen.

En annan fest som Havrincours gåfvo 1751^{13/11} för att betyga fagnaden öfver hertigens af Bourgogne födelse, var ordnad så, att inte blott de högsta klasserna fingo njuta därpå. Midt emot ambassadhotellet var nämligen uppförd en äreport »med lampor och deviser sirad och hvaruppå ständigt musicerades» (Inrikes Tidningar 1751^{14/11}). Dessutom utdelades en fylld ox till menigheten, och ur uppslagna fat stående i det fria rann vin

¹ Hos honom bodde, enligt den tidens sed, sannolikt danske legationskavaljeren, hofjunkaren och kornetten Jens Sehestedt, som afled i Stockholm af hetsig feber (se Stockholms Veckoblad 1752^{14/3}).

² Hans efterträdare greve Wedel-Friis bodde ej här utan vid Västra Trädgårdsgatan.

³ Utom en stor svit af utländska tjänare hade han 10 svenskar i sin tjänst.

under hela festen, som började kl. 6 e. m. och pågick till långt in på andra morgonen.¹

Om Havrincour säger Ekeblad i sin journal: »Han är ganska höflig mot alla». Samme dagboksförfattare redogör för sitt umgänge och skrifver om ambassadrisen följande ord: »Markisinnan har det bästa hjärta snart sagt af alla (n. b. i Ekeblads kotteri); medisancen har ändå fått litet att säga, hvilket jag tiger med.»

I närmare 10 år bodde de i det då grefve Karl von Fersen tillhöriga huset och lämnade Stockholm 1762 ⁷/₁₀. I december samma år såldes på auktion en del af hans lösören »diverse präktiga möbler, husgeråd, viner m. m.»

Redan 1764 inflyttade i den af Havrincour förut bebodda lägenheten den nye österrikiske envoyén grefve Ludvig Barbiano-Belgiogioso, som anländt till Stockholm s. å. ¹⁰/₈. Vid den på tal om Frimurarehuset omnämnda illuminationen 1766 strålade det österrikiska ministerhotellet af hundratals lampor såväl utvändigt som i fönstren, där de voro ordnade som »mosaïque», som Irikes Tidningar uttrycker sig. År 1770 lämnade grefven Stockholm,² hvarefter huset åter under någon tid torde stå obebodt, och på offentlig auktion såldes hans »vackra mobilier» bl. a. bömiska ljuskronor, sidentapeter, sidenmöbler, sidengardiner, ekstolar från Paris, en engelsk glasservis m. m., hvilket allt uppräknas i annonser i allmänna tidningarna.

Engelske envoyén grefve Lewis de Vismes, som hade sin första audiens 1774 ¹⁸/₃, bodde här alltifrån sin ankomst till Stockholm. Han var ibland alla samtida utländska sändebud i Stockholm den inom societeten mest ansedde samt var vid hofvet föremål för mycken uppmärksamhet. Det täcka könet var honom äfven bevåget, ehuru han just ej kunde ha anspråk på att behaga, ty hans figur var ej vacker, och ett stort eldmärke i ansiktet gjorde honom inte till någon Adonis. Han afled i Stockholm 1776 ⁴/₉ och begrofs i Maria kyrka, där engelsmännen hade

¹ Dessa fester voro, såsom af dateringen framgår, ej ordnade i huset å Blasieholmen utan å Drottninggatan.

² Han anlände till Ystad den ¹⁹/₃ och skulle därifrån afgå till Stralsund, men till följd af ishindren måste han taga vägen öfver Helsingborg, där han likväl af samma skäl blef uppehållen till den ³/₄, då han slutligen kunde passera sundet.

grafplats. Bisättningen ägde rum den 8 september, och i processionen deltog alla de utländska sändebuden jämte riksrådet greve Falkenberg.

Greve Karl von Fersen, som åtminstone endast kort tid bodde i sitt eget hus, hyrde under större delen af den ofvan berörda tiden (1750—1776) bostad i det då s. k. von Lantingshausenska huset (se ofvan sid. 89), men efter de Vismes' död upptog han för egen räkning en af våningarna, där han bodde till sin död 1786. Hos honom vistades under början af 1780-talet hans båda dottersöner Karl och Gustaf Löwenhielm, de sedermera så bekanta excellenserna.

Den gamle öfverhofjägmästaren greve Karl von Fersen hade från sin barndom varit »nödvändig för stora världen» och var i själfva verket typen för en hofman från Gustaf III:s hof. Ännu på gamla dagar syntes han ofta mellan teaterns kulisser och hade för resten på sin tid varit en framstående sällskapsaktör. Verksam vid svenska teaterns inrättande, var han äfven från 1780 till sin död styresman öfver k. teatern.

Karakteristiskt är ett yttrande af en af hans döttrar. Man hade frågat henne, hvad hon trodde om Frimurareorden. Svaret blef, att hon ej ansåge denna orden värd någon uppmärksamhet: »ty om man där förehade något allvarligt, skulle min farbror (greve Fred. Ax. von Fersen) vara där, och om man roade sig där, vore min fader där». Ingen af de båda bröderna var frimurare.

Hans maka, född Sparre, som i sin ungdom åtföljde greve K. G. Tessin och hans grefvinna på ambassaden till Paris 1739 och då allmänt beundrades, är den för sin skönhet kända fröken Lotta Sparre, vid hvars åsyn den då öfver 80-åriga Fontenelle¹ såges ha utropat: »Hvarföre är jag ej trettio år yngre.»²

¹ Fontenelle den bekante sekreteraren i franska vetenskapsakademien föddes 1657 och afled nära 100-årig 1757.

² I friherre K. A. Hamiltons, i Hedensbergs arkiv förvarade dagbok omtalas hon i de mest entusiastiska ordalag. Se äfven C. Forsstrands förut citerade arbete »De tre gracerna», där en öfversättning af Hamiltons anteckning finnes sid. 21. Den i första upplagan af föreliggande arbete meddelade franska texten uteslutes därför här. Den finnes i öfrigt äfven i ett af mig utgifvet meddelande om dagboken. tryckt i Personhistorisk Tidskrift, årg. 1899. En sympatisk biografi öfver henne har Crusenstolpe skrivit i Miniatur Almanach 1850.

Tvenne af deras döttrar, grefvinnorna Ulla von Höpken och Augusta Löwenhielm, räknades till hofvets förnämsta skönheter samt delade med grefvinnan Meijerfelt äran af att kallas de tre gracerna med anledning af Kellgrens bekanta poem. De äro så omtalade för sin skönhet och sin kvickhet samt så allmänt kända, att det endast vore att upprepa, hvad som många gånger förut blifvit sagdt, om jag här skulle orda något om dem. Jag tillåter mig därför att hänvisa till det förut omtalade Forsstrandska på nya detaljer så rika arbetet »De tre gracerna».

Innan grefve Karl von Fersen dog, hade en våning i huset redan någon tid varit bebodd af riksrådet, kanslipresidenten grefve G. F. Creutz, den fine hofmannen, framstående diplomaten och känslige skalden, »Atis och Camillas» skapare, som dog 1785. Han inledde raden af framstående svenska statsmän som bott i detta hus. Sedan statsverket år 1787 inköpt huset jämte en del af Creutz' dyrbara, från hans ambassadörstid stammande mobiler,¹ installerade sig i huset den förste boställsinnehafvaren grefve Johan Gabriel Oxenstierna till Korsholm och Vasa, äfven han en snillrik skald och såsom sådan Creutz' öfverman.

Nyligen inflyttad, blef han en dag af hofdamerna uppmanad att anställa en festlighet i sin nya boställsvåning. Oxenstierna, som alltid haft dålig ekonomi, sände då till grefvinnan von Lan-tingshausen ett humoristiskt bjudningsbref, som delvis må här meddelas.²

»Capitel I

1. På then tiden begaf thet sig att Drottningens tärnor sände budskap till Öfverstan för the Utländningar i Stadenom.
2. Och sade till honom. Si tu äst en Höfwidsman och en föreståndare för the Utländningar, som här äro, och titt hus flyter af mjölk och hanog och tu lefver hvar dag kräseliga.
3. Si vi vilje uppstå och komma till tig och bryta titt bröd

¹ Dessa Creutz fordom tillhöriga möbler äfvensom bordssilfver torde ännu vara i behåll och disponeras af utrikesministrarna.

² Se hans dagboksanteckningar utg. af Sv. Litteratursällskapet.

och taga af titt huses godha och se till winet i glasena att thet så däjeligt ähr, på thet wi måge gladhe wara och prisa honom, tig thetta gifvit hafver.

4. Thy tu wast arm och han hafwer gjort tig rikan och gifwit tig all thenna härligheten att tu allt thetta utföra må och gifvit tig makt och starkhet» etc. etc.

Då det ingalunda är meningen att här uppräknå alla de utrikesministrar som haft boställsvåning, skall jag afsluta denna uppsats med några ord om invånarna i det Rosenflychtska huset. Antecknas må dock att excellenserna grefve G. af Wetterstedt och grefve C. Wachtmeister,¹ den förre 1837, den senare 1871 afledo, medan de bodde här, samt att grefve B. von Platen och friherre G. Åkerhielm bebodde sina egna hotell n:r 17 V. Trädgårdsgatan och n:r 9 Nybrogatan.

*
*
*

Det är högst sannolikt, att Rosenflycht bodde i det af honom uppförda huset ända till sin död 1679, ehuru han ej disponerade hela byggnaden. Under hans tid beboddes nämligen öfre våningen af grefve Ture Oxenstierna d. y. till Croneborg, hvars moder, Beata Leijonhufvud, innehade samma lägenhet till 1683.² Bland öfriga hyresgäster märkas: öfverste M. Cronstjerna (1684—87), friherrinnan Beata Mörner, född Schulman (1688), grefve J. Stenbock (1691—92). Sannolikt flyttade Rosenflychts döttrar först omkring 1710, då Gyllenstierna tillhandlat sig egendomen.

År 1721 hade grefve Gyllenstierna sitt »gubernementskontor» i detta hus, och 1730 beboddes det bl. a. af kompaniskrifvaren vid amiralitetet Daniel Hultman med familj. Under senare tider var huset delvis användt till »fatbur» för k. hofvets räkning,

¹ Grefve Wachtmeister träffades af ett slaganfall på Hamngatan, där han dagligen vid middagstiden brukade göra en promenad.

² Huruvida äfven hennes man bott där har jag ej kunnat utforska, men i alla händelser föddes sonen Johan Oxenstierna, den sedermera så bekante moralisten i Jakobs församling 1666 den 2 januari och döptes den 14 samma månad enligt anteckning i Jakobs kyrkas dopbok.

delvis uthyrdt. Bland i öfrigt alldeles ointressanta hyresgäster märkes dock en person, som förtjänar att några rader ägnas hans minne.

Denne hyresgäst, som bodde här i öfver femtio år (1819—1871), och som dog i huset, var »f. d. kamreraren i f. d. krigskollegii f. d. andra departements underhållsafdelnings kammarkontor» Axel Obitz.¹ Han var född i Stralsund 1797 ²⁰/₁₂ samt sades vara naturlig son till Gustaf IV Adolf, hvilket dock på goda skäl torde kunna betvivlas. Säkert är likväl att han uppbar ett slags privat pension från utlandet, samt att han inom excellensen af Wetterstedts familj, där han endast intog en handsekreterares obemärkta ställning, behandlades med en till djup vördnad gränssande aktning. Personer, som ännu lefva och i barndomen vistades hos grefve Wetterstedt, ha berättat mig, att excellensen t. o. m. brukade afstå sin stol vid kakelugnen åt Obitz, när han någon gång kom in i stora salongen, och att familjens damer brukade resa sig upp, när de hälsade på honom. Hvem han var har hittills förblifvit en hemlighet. Under de sju sista åren af sitt lif var han nästan ständigt sängliggande och hade sedan 10 år aldrig lämnat sin bostad, när han 1871 den 6 februari afled af lunginflammation, som han ådragit sig genom att vid öppet fönster lägga ut föda åt gråsparfvar. Sin hemlighet tog han med sig i grafven.

* * *

Till sist några ord om Musikaliska akademiens hus. Det uppfördes som sagt åren 1876—77 samt invigdes högtidligen 1878 ²/₃ af konung Oscar II, som varit akademiens præsens och lifligt intresserat sig för företaget, till hvilket han äfven skänkt en betydlig summa. Festkantaten vid invigningen var komponerad af A. Rubenson.

¹ Han kallades äfven revisor. En liten läsvärd uppsats om honom finnes i »I Kikaren» af B. Schöldström.

S. Blasieholmshamnen n:r 6 och 8, Blasieholmsgatan n:r 5 och 7.

(Kv. Blasieholmen n:r 16, 17, 24 och n:r 19.)

Det område, där nu Grand Hôtel, Hôtel Royal och Blasieholmskyrkan äro belägna, var vid den första fördelningen af tomterna på Blasieholmen ursprungligen ämnadt att utgöra tvenne tomter, hvilka på 1640-talet donerades till riksråden Johan Adler Salvius och friherre Jakob Skytte. Dessa donationer återgingo dock till kronan, och år 1651 $\frac{7}{4}$ skänktes hela området till d. v. rikstygmästaren, riksrådet och fältmarskalken grefve Arvid Wittenberg. Det kallas i äldre handlingar »bergstomter» och bestod i själfva verket hufvudsakligen af en långsträckt bergsknalle, fortsättning af den något högre, där nu den s. k. Fersenska terrassen anlagts. Ehuru området ännu på kartor så sent som 1674 säges tillhöra Wittenberg, var han död redan 1657, hvadan möjligen hans arfvingar på 1670-talet voro tomtens innehafvare. De torde dock snart träffat någon öfverenskommelse med ägarna till Bååtska palatset, hvilka sannolikt fruktade, att större byggnader skulle uppstå på tomten, och att utsikten från deras palats skulle förstöras. Något köpebref eller annan handling bekräftande detta har jag ej lyckats finna, men säkert är, att familjen Stenbock, som innehade det Bååtska palatset, ägde denna stora tomt redan i slutet af 1600-talet, dock ej före 1674, då den ju ännu betecknas såsom tillhörig Wittenberg eller hans arfvingar.

Det var först år 1703 $\frac{30}{100}$ som änkegräfvinnan Stenbock, född De la Gardie, fränstyckade en liten del, den nämligen, där nu

